

การแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา,’ การเมืองเรื่องการเลือกข้าง, และความเป็นปกติของระบอบประชาธิปไตย*

เกษม เพ็ญภินันท์

ในความเป็นจริงนั้น การแบ่งขั้วทางการเมืองและความหมายของความเป็นขั้วทางการเมืองคือการยืนยันต่อตำแหน่งแห่งที่ทางการเมืองที่แต่ละคนสามารถแสดงออกถึงความแตกต่างทางทัศนคติและจุดยืนทางการเมือง สิ่งเหล่านี้คือความเป็นปกติของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

หากจะสืบค้นที่มาของความคิดเรื่องการแบ่งขั้วทางการเมืองเกิดจากฐานทางความคิดเรื่องคู่ตรงข้าม (binary opposition) เพราะว่า คู่ตรงข้ามคือชุดของความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความหมาย ควบคุมการรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใบนานาของคู่ตรงข้ามนั้นๆ และไม่ยอมให้การรับรู้นี้ออกจากขั้วทั้งสองที่อยู่คู่กัน เพื่อให้เราใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจต่อโลกที่เห็นและเป็นอยู่ ในขณะเดียวกัน คู่ตรงข้ามก็แย้งกันเองเพื่อให้เราสามารถกำหนดตำแหน่งแห่งที่ในการยืนยันความหมายใบนานาของแต่ละคู่ตรงข้าม เช่น ‘ขาว/ดำ’ ‘ดี/ชั่ว’ ‘ถูก/ผิด’ ‘มิตร/ศัตรู’ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การแบ่งแยกภายในคู่ตรงข้ามจึงรองรับต่อเนื้อหาที่อยู่ระหว่างขั้วทั้งสองด้านของคู่ตรงข้าม โดยมีปัจจัยสนับสนุนความเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอยู่ 2 ประการ คือ การจัดวางองค์ประกอบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับความหมายภายในของคู่ตรงข้าม และการสร้างการปฏิเสธซ้อนปฏิเสธเพื่อให้นัยยะที่ออกมามีความหมายเป็นด้านบวก ดังนั้น คู่ตรงข้ามจึงเป็นสภาวะที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ และการเข้าถึงเนื้อหาสาระที่ปรากฏอยู่ในขั้วสองขั้วที่แย้งกันนั่นเอง ถ้าไม่มีสิ่งที่เรียกว่าชาย ก็คงจะไม่มีฝ่ายขวา ในขณะเดียวกัน ถ้ามีชายก็ย่อมต้องมีขวา ดังนั้น การสร้างขั้วความคิดและจุดยืนทางการเมือง และคู่แย้งระหว่าง ‘ชาย/ขวา’ จึงเป็นสิ่งที่ปะทะและต้านกันอยู่ตลอดเวลา トラบเท่าที่ขั้วทางความคิดทั้งสองยังอยู่ด้วยกันอย่างเป็นคู่ขนาน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ปรากฏการณ์ทางสังคม หากยังฝังรากหยั่งลึกลงไปในชีวิตของเราอีกด้วย นอร์แบร์โต้ บ็อบบิโอ (Norberto Bobbio) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ *Left & Right: The Significance of a Political Distinction* ว่า “การแบ่งแยก [ชาย/ขวา] ยังคงดำรงอยู่ และไม่ได้เป็นอะไรง่าย ๆ เหมือนกับป้ายสัญญาณบนท้องถนน ดังที่มีบางคนพูดล้อเล่นกัน มันได้แพร่ขยายอยู่ทุกหนแห่งอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่งทั้งบนหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ข้อถกเถียงสาธารณะ และนิตยสารเฉพาะด้านทางเศรษฐศาสตร์ การเมือง และสังคมวิทยา”¹

ในหนังสือ *Left and Right: The Topography of Political Perceptions* มอง ลาปองซ์ (Jean Lapouze) ได้ยืนยันถึงพัฒนาการของการแบ่งแยกความเป็นชายและความเป็นขวา ซึ่งมีที่มาจากการศึกษาเรื่องอุดมการณ์ของการแยกศาสนาออกจากการเมือง เพราะว่า ในอดีต พื้นฐานความเชื่อศาสนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมความดี ขณะที่การเมืองเป็นความชั่วร้าย แต่พลวัตในโลกการเมืองเองได้แบ่งแยกเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติของมันเองอีกครั้ง โดยทำให้ความเป็นชายเป็นตัวแทนทางด้านลบของการเมือง แน่นนอนว่า ลาปองซ์หยาบคายและเน้นย้ำความเป็นชายว่าเป็นความเลวร้าย ในขณะที่ความเป็นขวาหมายถึงความดีงาม สิ่งนี้ทำให้เกิดอคติต่อความหมายของการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ เพราะว่า โดยแท้จริงแล้ว ‘ชาย/ขวา’ ล้วนมีนัยยะที่เป็นด้านบวกทั้งคู่ ขณะที่ด้านลบเป็นเพียงคำพิพากษาจากทรศนะของฝ่ายตรงข้ามที่จะให้คุณค่า

* บทความขนาดย่อนี้ปรับปรุงมาจาก “การแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา,’ การเมืองเรื่องการเลือกข้าง, และอาการปกติของระบอบประชาธิปไตย” ใน *วิภาษา* ปีที่ 1, ฉบับที่ 1, ลำดับที่ 1 (16 มีนาคม - 30 เมษายน 2550): 28-33.

¹ Norberto Bobbio, *Left & Right: The Significance of a Political Distinction*, 90.

ในทางตรงข้าม บ็อบบิโอ (Norberto Bobbio) ได้กล่าวถึงความหมายของการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ โดยชี้ให้เห็นว่า ความเป็นชายได้พัฒนาตัวเองจากการต่อสู้เรียกร้องทางการเมืองมาสู่การนำเสนอมุมมองใหม่ต่อสังคมเพื่อเปิดประตูสู่นาคต การสร้างสรรค์สังคมที่ดีกว่า และนำเสนอปัญหาเรื่องความยุติธรรมว่าเป็นปัญหาพื้นฐานของสังคมการเมือง สิ่งนี้ทำให้บ็อบบิโอกล่าวถึงมุมมองของความเป็นชายเป็นทรศนะที่กล่าวจากความไม่เสมอภาคเป็นที่ตั้ง และต้องการเรียกร้องความเสมอภาคทางสังคมให้เกิดขึ้นจริง ในขณะเดียวกัน เขาพิจารณาความเป็นขวาว่าเป็นจุดยืนที่วางอยู่บนความเสมอภาค ที่สังคมสร้างโอกาสแก่ทุกคนให้มีความเสมอภาคกัน ในทรศนะเช่นนี้ สิ่งต่างๆ ที่เห็นและเป็นอยู่ก็เป็นไปตามความสามารถและศักยภาพของปัจเจกบุคคลแต่ละคน จะกำหนดหนทางตามที่ตนเองต้องการได้

นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้ยืนยันว่าการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ ซึ่งกำเนิดขึ้นมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ในช่วงเวลานั้น ความเป็น ‘ชาย/ขวา’ เป็นเพียงคำอุปมาอุปไมยต่อจุดยืนทางการเมืองมากกว่าความแตกต่างทางอุดมการณ์ ต่อมาในศตวรรษที่ 19 การแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ ได้กลายเป็นสิ่งที่บ่งบอกความขัดแย้งทางการเมือง ที่ชี้ของความแตกต่างของความคิดทางการเมืองและอุดมการณ์ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน โดยฝ่ายขวากลายเป็นกลุ่มคนที่ต้องการธำรงรักษาระบบระเบียบ ที่หล่อเลี้ยงสังคมกับจารีตประเพณีที่เป็นมาจากอดีต ส่วนฝ่ายซ้ายคือกลุ่มคนที่ต้องการปลดปล่อยสังคมจากความแร้นแค้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน การแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ ไม่ได้เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ทางการเมือง เช่น ฝ่ายอนุรักษนิยม ฝ่ายจารีตนิยม ฝ่ายก้าวหน้า ฝ่ายสังคมนิยม เป็นต้น ดังที่เป็นมาในอดีตอีกต่อไป หากเป็นเพียงสิ่งที่ดำรงอยู่ในปริมณฑลทางการเมือง ในฐานะที่เป็นเพียงจุดยืนและทรศนะที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะการณ์ทางการเมือง และการจำแนกแยกแยะออกเป็นความต่างทางทรศนะภายในแต่ละชั่ว จนทำให้ความหมายของการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ กลายเป็นสิ่งที่สัมพันธ์ต่อกันอีกด้วย เช่น ฝ่ายซ้ายจัดมองฝ่ายเอียงซ้ายว่าเป็น ‘ขวา’ ในขณะที่ฝ่ายขวาจัดถือว่าฝ่ายเอียงขวานั้นคือ ‘ชาย’ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าทั้งวิถีคิดและความเป็นมาของการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ คือวิถีทางของการบ่งบอกตำแหน่งแห่งที่ทางการเมือง โดยมีการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ เป็นสิ่งที่กำหนดจุดยืนทางการเมืองเพื่อเลือกข้าง ถ้าไม่ใช่ชาย ย่อมต้องเป็นขวา แต่สาระสำคัญของการเลือกข้างไม่ได้เป็นเพียงแค่ข้างที่เลือก หากเป็นธรรมชาติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่การเลือกข้างคือการมีทางเลือกที่สามารถเลือกได้ ฉะนั้น ทุกคนล้วนมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกตามทรศนะและจุดยืนของตนเอง รวมทั้งยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน การปะทะ การโต้ตอบ หรือปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองโดยมีสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคเป็นหลักประกันต่อความแตกต่างให้เกิดขึ้นในระบอบประชาธิปไตย เพราะว่า “สังคมที่เป็นจริงภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตยย่อมมีลักษณะที่เป็นพหุนิยม”² ด้วยเหตุนี้เอง การเมืองเรื่องการเลือกข้างจึงไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมในระบอบประชาธิปไตย แต่เป็นเรื่องธรรมดาของสังคมการเมืองประชาธิปไตย ดังนั้น สังคมที่ปราศจากความแตกต่างในเรื่องทรศนะและความคิดเห็นทางการเมืองล้วนเป็นสังคมอำนาจนิยม และส่งผลให้เสรีภาพหดหายไปอีกด้วย

ในทางกลับกัน การธำรงรักษาเสรีภาพนี้มีผลต่อการลดทอนลักษณะอำนาจนิยมในสังคมได้ และสามารถกระทำให้เป็นจริงด้วยการสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นภายในการแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ เพื่อส่งผลต่อการกำหนดจุดยืนทางการเมือง ฉะนั้น การแบ่งแยก ‘ชาย/ขวา’ จึงมีความสำคัญในสังคมประชาธิปไตย แต่ความสำคัญนี้ต้องไม่เกี่ยวข้องกับนัยยะเชิงศีลธรรม หรือคุณธรรมความดีและความชั่วร้าย เพราะว่า “การเมืองต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการปกครอง หรือระบบระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานทางการเมือง ซึ่งแตกต่างและเปรียบเทียบไม่ได้กับกฎเกณฑ์หรือระเบียบสำหรับ

² Norberto Bobbio, *The Future of Democracy*, 28.

พฤติกรรมทางศีลธรรม”³ ในทางตรงข้าม ความสำคัญของการแบ่งแยก ‘ซ้าย/ขวา’ อยู่ที่การบ่งบอก ตำแหน่งแห่งที่ในการวางตนของแต่ละคน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น มันยังส่งผลต่อการแตกหน่อต่อยุทธศาสตร์ทางการเมืองอันหลากหลายภายในแต่ละช่วงตรงข้าม จนก่อให้เกิดกลุ่มพลังทางการเมืองต่างๆ พรรคการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง และการรับรู้ทางสังคม ในปริภูมิทางการเมือง สิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตย มากกว่าการสร้างความแตกแยกภายในสังคม แต่การกระทำทางการเมืองดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ เมื่อเสรีภาพอยู่คู่กับระเบียบ แม้ว่าทั้งสองสิ่งนี้จะเป็ นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกันก็ตาม แต่ต้องถือ ว่าทั้งเสรีภาพและระเบียบล้วนก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมทั้งสิ้น

ถ้าเสรีภาพและระเบียบเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย การแสดงออกในด้านจุดยืนทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่แสนจะธรรมดาในระบอบนี้ การแบ่งแยก ‘ซ้าย/ขวา’ ก็ไม่ใช่สาระสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม หรือบั่นทอนความสมานฉันท์ หากเป็นอาการปกติของระบอบประชาธิปไตยที่ความหลากหลายทางความคิดเห็นคือการรู้จักสงวนสิทธิที่จะแตกต่าง ที่ทุกคนมีเสรีภาพ และความเสมอภาคในทางการเมืองที่มีความคิด ความเชื่อ และเหตุผลของปัจเจกชนแต่ละคนจะนำเสนอหรือแลกเปลี่ยนทรรศนะระหว่างกันได้ ส่วนปัญหาที่ก่อให้เกิดความแตกแยกอย่างแท้จริง ก็คือ 1) การไม่มีการยอมรับทรรศนะที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งนั่นเท่ากับการทำลายระเบียบหรือครรลองของระบอบประชาธิปไตย 2) การขจัดทรรศนะและความเห็นที่แตกต่างให้หมดไปในสังคมประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความรุนแรง การเผชิญหน้า เสถียรภาพของสังคมประชาธิปไตย กระแสต้านทางสังคม และการใช้กำลังนอกระบบเข้ามาทำลายระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น ความเป็นปกติของการแบ่งช่วงทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยก็คือ การเปิดให้เห็นถึงความเสมอภาคของจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยมีเสรีภาพและระเบียบเป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการดำรงอยู่ของจุดยืนทางการเมืองนั้นๆ อย่างชัดเจน เพราะว่าคุณค่าพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพนอกเหนือจากเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคแล้ว คงต้องเป็นสังคมพหุนิยม ซึ่งเป็นสังคมอันเต็มไปดว้กับความหลากหลายในด้านทรรศนะทางสังคมการเมือง โดยที่ทรรศนะดังกล่าวจะแลกเปลี่ยน ตรวจสอบและถ่วงถ่วงแนวทางทางสังคมระหว่างกัน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในสังคมการเมือง ตลอดจนวางแนวทางของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ทุกๆ คนมีความเท่าเทียมกันอย่างเป็นธรรม โดยไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องอ้างอิงบุคคลเร้นรัฐ เพื่อเป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรม

บรรณานุกรม

- Bobbio, Norberto. *Democracy and Dictatorship*. (trans.) Peter Kennealy. Cambridge: Polity/Minneapolis: University of Minnesota Press. 1989.
- Bobbio, Norberto. *The Future of Democracy*. (ed.) Richard Bellamy. Cambridge: Polity/Minneapolis: University of Minnesota Press. 1987.
- Bobbio, Norberto. *In Praise of Meekness: Essays on Ethics and Politics*. (trans.) Teresa Chataway. Cambridge: Polity. 2000.
- Bobbio, Norberto. *Left & Right: The Significance of a Political Distinction*. (trans.) Allan Cameron. Cambridge: Polity/ Chicago: The University of Chicago Press. 1996.
- Laponce, Jean. *Left and Right: The Topography of Political Perceptions*. Toronto: University of Toronto Press. 1991.

³ Norberto Bobbio, *In Praise of Meekness: Essay on Ethics and Politics*, 39-40.